

2023
TENYIDIE

Total marks: 80

Time: 3 hours

General Instructions :

- i) *Approximately 15 minutes is allotted to read the question paper and revise the answers.*
- ii) *The question paper consists of 24 main questions.*
- iii) *Internal choice has been provided in some questions.*
- iv) *Marks allocated to every question are indicated against it.*

N.B: *Check that all pages of the question paper is complete as indicated on the top left side.*

SECTION – A (Kesi Mhaphrü)

1. Thedzeu phrülie di ketsokeshü hako kelashülie: 10x1=10

U krü u pfutsanuokoe kekhrüohi nyü phi di keze mia puo ki chüwawa di lhou kevor dze si. Puo ki chüketuou puo thuo pedzüperie kinyieko pfhü kengu phre pie bawaya. Kinyie kese se ba morokesuoko liro: co, phitou, kithe, terhu, kirie, zoga, soza la mela, cienä, kero, keprü hakemhieko. Kinyie hako pete teiso teiki biewaya. Kekreilamonyü teirükhrie vorketa sie nu bie liro puokhu puo cütayakezha la. Kinyie kebie thekhrü liro Ziephie, Rüde, Doshü mu Kezei hako donu biewa bei morosuoya. Ki niepuu kinyieko biepie zhüta liro puo siezedzürie, puo siezanuomia mu puo khriethokhriechümiakoe süko pete pie vor puo tsüshüya. Süsie zoga du peso piezhü di khuduü puo khriethomia, puo siezanuomiako tsu pfü vorshüya. Süla ki niepuu rei kecüekerie kese pevi se ba di sünhie gapie he hieya. Kinyieko pfhü kengu phrelieta liro kiu chüketuo la teisozha chieshü di sünhie themiako vor kiu chü mhai pie niepuu tsüwaya.

U tsiepfumia ki petekhre rei ki boulha se chüya. Süko liro kinutshe bou, miphu bou mu kiluo bou. Kinutshe bou kecüthoya mu miphu bou zhaya, kekreilamonyü miphu bou nu thezhü, tieligali, mekhou tehieko mu teikhrie baya. Kiluo bou nu liro ciekhe, telha, thevo, mithu hakemhieko pete baya.

Ki niepuu krapie kezhüu medzi di zoga vakecü chüya. Süko huomia ki liro fümie, huomia ki liro fübou, huo liro füge mu huo liro füprie idi chüya. Kiu chü tseikelie sie kitho he hietuo. Thevo cha di kithomuo chü pevi seya. Kitho he hanu zha puo kithomia muo krei mu zha kenie kithomia muo krei iya. Hakemie di thiedzü u Tenyimia ki chüya mu huoniehüo khruohi di mia puo bu rei kemezhie lotsowa mo mu kemenga di lhou vor mo.

- (a) Thedze nu cayieu pfhüshülie.
- (b) Ki chüketuo-u kinyie kimhiecüko pfhü phre pie bawaya ga?
- (c) Kedipuo la kinyieko teiso teiu nu biewa morosuoya ga?
- (d) Thekhrü kiko nu kinyieko biewaya ga?
- (e) Suomia tsu kinyieko pie vor ki niepuu tsüshüya ga?

- (f) Kedikechükipuo gapie he hieya ga?
- (g) U tsiepfumia ki bou lha kimhiecü kro puo chüya ga?
- (h) Kedipuo la u tsiepfumia miphou bou zhaya ga?
- (i) Ki niepuu krapie kezhüü medzi di zoga vakecü ki kimhiecü kro puo chüya ga?
- (j) Kimhie di kitho he hieya ga?

SECTION – B (Thedze Kezo)

2. Hanie puo (1) kedapie dieca krie puo nunu krie di hiepengou (100 – 150) mese nu thushülie.

- a. Ura Secondary School, Kewhira leshükiu nu Tenyidie kepetha lietho ba puo methuo ba. Hau pemvü di kethezhokecü dzeyieleshü puo thupie leshüki chathau tsüshü di puo bu lietho hau pie n tsüshünu chashülie. 6

Moro

- b. Noe n leshüki sou chü di u die chü kehie morokesuo pederüchü puo nu vo kehou. No pederüchü nu kevo dze rükhruo mhathu puo thushülie.

3. Hanie puo (1) kedapie dieca hiepengou (50) mese nunu thushülie.

- a. Aneiu mu Aneiuo nie-e kemesa kiya chütuo üzhie. Phreikie leshü puo thupie kezashülie.

Moro

4

- b. Kephrünuomia yopuo puotei medzilieyakemo la kepethau unie kerüchükecü rüchüdie thushülie.

SECTION – C (Diezho mu Thuyie)

4. Die puotou-u kedapie thushülie:

5x1=5

- (a) Thenu hapfü zivi se. Diecha hau nu Dietso-u kiu ga?

(i) Thenu	(ii) se
(iii) hapfü	(iv) zivi
- (b) Supuo a ki vor _____?

(i) tele	(ii) shi
(iii) me	(iv) diemu
- (c) Morokesuo puo nu chükewa dze pesikeshü üse

(i) wa	(ii) ta
(iii) wate	(iv) wata
- (d) Dieca kiu Dietho kepe mo ga?

(i) ba	(ii) tha
(iii) vo	(iv) ro

- (e) Thechü puo thashüyakezha üse
 (i) tsa (ii) vü
 (iii) mia (iv) ra

5. **Dieca ‘we’ hau se puoca kenyi diecha mu diemei dieca puo chüshülie.** 1+1=2
6. **Zatsekhu ½ hau dieca nu kimhie di thuya ga?** 1
7. **Dieca puokru tou-u pie rhi phi (-) kesedo thashülie.** 1
 _____ chü rüü mo.
8. **Diesou hako puoca thushü di se diecha chüshülie.**
 a. Mesümede 1
 b. Peziepeme 1
 c. Lhacülhale 1
9. **Diekhu mu dierozu kekrü kebako thu kemezhüshülie.**
 a. Geizo ko nu die kezievi kekra ngulieya. 1
 b. We u dia rhu moro suo. 1
 c. Ania telha cie kevithou pelhouya. 1
10. **Hako thuyie chüpie Tenyidie nu khashülie.** 5x1=5
 a. How beautiful this city is!
 b. Can I help you?
 c. Health is wealth.
 d. I can run faster than him.
 e. Kohima is the capital of Nagaland.

SECTION – D (Diemvü)

11. **Diecako donu puotou-u kedapie thushülie:** 5x1=5
- (a) Krase kirapuo tsu di jüta ga?
 (i) Japfüro (ii) Kedieutsükerü
 (iii) Chathetsatie (iv) Senyiemia kitsatie
- (b) Kedikechüki puo Kezise penuolie ga?
 (i) Tsiacie ki (ii) Thekeliede zhü
 (iii) Khoutho ki (iv) Tshü thekelie zhü
- (c) Martin Luther King puo kelhouzha cie kitsuo ki Nobel Prize ngulie ga?
 (i) Mepfü (ii) Mepfüepengou
 (iii) Ser (iv) Serepengou
- (d) Nie pie penuo teiziepfü tuoi ‘Nie pie’ puoca liro
 (i) Nie nuo (ii) Nie krü
 (iii) Nie kethau (iv) U nuo phichütho-u

- (e) "Chümetsie" puoca kedipuo ga?
  - (i) Thehethemie (ii) Sha, zha chü, leishü
  - (iii) Terhü (iv) Hako puorei mo

Ketsokecü hako donu sorou kedapie dieca 20 – 25 mese nunu kelashülie : 6x2=12

- 12. Enoli Ideü vor Krase ngu di kedipuo pu ga?
- 13. Kedipuo la terhümia Vihienuo ngushü ro michie di tataya mu kengu zorei ngu preiya üsi ga?
- 14. Miaümia bagei puo ta terhü rüyachü nu kevor-u supuo ga? Puo kedipuo la vor ga?
- 15. Kezise puo nuonuo mia kitsuo nyi ga? Supuo Mezeirü khou doupie chü ga?
- 16. Kedipuo la kekramiapfü puoe dziezhü shüpie Martin Luther King vü ga? Hateiki puo kelhouzha teicie kitsuota ga?
- 17. 'Nie Pie Penuo' geizo nu thepfu-u kedipuo chü tuo di suomia bu puo geiwa ga?
- 18. 'Ketho mu Kevi' geizo-u supuo zoshü ga? Ketho mu Kevi sü kedipuo ga?

Ketsokecü hako donu kenie kedapie dieca 40 – 50 mese nunu kelashülie : 2x4=8

- 19. Kedipuo la themiako Vihienuo ki kirapuo nhalie cietuo shi ketsoya üsi ga? Thepfula sü kedipuo ga?
- 20. "A nieko bu ngumvümia khriekecü a medo. Nko thie chü kethau puotou zo. Ukepenuopfü bu japie nko tsüshükeliu chüliecie."
  - i. Diecha hau supuo se suomia ki pu ga? (2)
  - ii. Puotei kimhiecü puo nu puoe die hau pushü ga? (2)
- 21. Rütsohouü kedipuo mhie di puo nhicu teiki dze le puo nou mezhiekecü pu ga? Rütsohouü khrukeliu puo ze kirapuo vo ga? (2+2=4)

Ketsokecü hako dieca 60 – 90 mese nunu kelashülie:

- 22. a. Kimhie di Nizhe rüna nu khriesako tsathou mevita ga? Tsathou gei kirapuo themia chü tuo di ngulie ga? Tsathouyoe rüna kitsuo die si ga? 2+2+1=5

Moro

- b. Kirapuo nu Red Cross kehou keritho-u kehou ga? Dunant-e kimhie di puo keleko se mhachü sedevü ga? (1+4=5)
- 23. "A kesuoü sie vo thenupfü
Sou chülie mu liemou a se nu
Ketsu nhie we teinuo kesisie,
Mehü thesü loziko pfhe he"

- i. A kesuoöpfü kedipuo chükemie sie liemou tuo üsi ga? 2
- ii. Puo tsuketuo nhie puoteiu kimhie ba üsi ga? 2
- iii. Puae kedipuo si ga? 1

24. a. 'Nie Pie Penuo' geizo nu thepfu-u pie kedipuo ze kemejüshü ga? Suomia bu puo geiwa ga? Puo kimiapfü puo nou kesuöpfü kedipuo pushü ga? 1+1+3=5

Moro

- b. Niaki geizo-u nu Niaki kezie üse kimhie üdi pu ga? Kedipuae niaki kezie thepu se baya ga? Supuae 'Niaki' geizo-u zoshü ga? Ükezöpfüe kedipuo mengu üdi pu ga? (1+1+1+2=5)

*****